

CẢI TIẾN PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC THEO HƯỚNG TÍCH CỰC HOÁ HOẠT ĐỘNG NHẬN THỨC CỦA SINH VIÊN

ThS. Đào Thị Cẩm Nhung

Trường Đại học Ngoại ngữ - ĐHQG Hà Nội

Khi nền kinh tế của nước ta chuyển đổi từ cơ chế tập trung bao cấp sang cơ chế thị trường có sự quản lý của nhà nước, công cuộc đổi mới này cũng đồng thời đề ra những yêu cầu mới đối với hệ thống giáo dục “ Phải đào tạo ra những con người lao động tự chủ, năng động sáng tạo, có năng lực giải quyết những vấn đề thường gặp, tự lo được việc làm, lập nghiệp thăng tiến trong cuộc sống, qua đó góp phần xây dựng đất nước giàu mạnh xã hội công bằng văn minh”. Chính vì vậy Nghị quyết TƯ Đảng lần thứ 4 cũng đề ra những đổi mới cụ thể cho ngành giáo dục để phù hợp với mục tiêu đào tạo “ Đổi mới phương pháp dạy và học ở tất cả các cấp học, bậc học “áp dụng những phương pháp giáo dục hiện đại để bồi dưỡng cho học sinh năng lực tư duy sáng tạo, năng lực giải quyết vấn đề”

Trên tinh thần đó, đội ngũ giáo viên của các trường đại học cần phải đổi mới, cải tiến phương pháp dạy học theo hướng tích cực hoá hoạt động nhận thức của sinh viên.

1. Cải tiến phương pháp dạy học theo hướng tích cực hoá hoạt động nhận thức của sinh viên

Trong lịch sử dạy học và giáo dục, vấn đề dạy học theo hướng tích cực hoá hoạt động nhận thức của người học không phải là một vấn đề mới mẻ. Bản chất của nó thể hiện ở hình thức này hoặc hình thức khác. Trong những năm tháng kháng chiến chống Mỹ, ngành giáo dục đã phát động phong trào thi đua “Dạy tốt, học tốt” với khẩu hiệu nổi tiếng “Tất cả vì học sinh thân yêu”

Những năm 60, 70 của thế kỷ XX, ngành giáo dục của chúng ta cũng đã đề ra những phương châm giáo dục “ Biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo”, “Thầy chủ đạo trò chủ động”, dạy học cá thể hoá, dạy học nêu vấn đề, học sinh là chủ thể sáng tạo. Đó chính là cách thức đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động sáng tạo của người học.

Trên cơ sở nghiên cứu lí luận và những bài học quý báu của những người đi trước, tôi mạnh dạn cải tiến phương pháp giảng dạy sao cho phù hợp với đặc thù môn học, đặc điểm nhận thức của sinh viên, phát huy được tính tích cực nhận thức của họ.

Trong một bài giảng trình tự của một giáo án theo phương pháp đã được cải tiến có sự đổi mới về mục tiêu, nội dung, hình thức tổ chức, phương pháp, kết quả so với phương pháp dạy học truyền thống.

Phương pháp	PP dạy học được cải tiến	PP dạy học truyền thống
Yêu cầu		
Mục tiêu	<ul style="list-style-type: none"> - Gây hứng thú và lòng say mê học tập của sinh viên, nâng cao tính tích cực nhận thức của sinh viên trong học tập. Chuẩn bị cho sinh viên sớm thích nghi với việc tự học, tự nghiên cứu. - Làm cho sinh viên phát huy được vai trò chủ thể của người học: Sinh viên tự mình nhận thức khái niệm, tự mình tìm kiếm tri thức, từ đó họ sẽ nhớ lâu bền kiến thức, nắm vững chắc kiến thức để vận dụng vào thực tiễn của nghề nghiệp. - Giáo viên đóng vai trò dẫn dắt tổ chức và điều khiển hoạt động nhận thức của sinh viên 	<ul style="list-style-type: none"> - Giúp sinh viên thuộc bài và tái hiện lại được tri thức - Sinh viên được đặt vào tình huống: Thấy ra lệnh, trò thực hiện. - Giáo viên phải có nhiệm vụ truyền đạt hết khối lượng tri thức đã được quy định trong tiết học.
Nội dung	<ul style="list-style-type: none"> - Giúp cho sinh viên tự mình nhận thức được các khái niệm phạm trù lý thuyết. - Rèn luyện kỹ năng tự học, tự nghiên cứu, vận dụng lý thuyết vào thực tiễn nghề nghiệp. - Hình thành năng lực tự mình tìm tòi, phát hiện vấn đề, tự giải quyết vấn đề, khả năng diễn đạt và trình bày vấn đề. 	<ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên soạn giảng theo đúng logic nội dung môn học. - Chú trọng hệ thống tri thức lý thuyết, dập khuôn, giáo điều, thiếu tính sáng tạo. - Sinh viên tự nghe giảng tự ghi chép càng tốt. Càng ghi chép đầy đủ càng thể hiện sự chăm học.
Hình thức tổ chức	<ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên nêu lên hệ thống những vấn đề trọng tâm của bài học, có hướng dẫn gợi mở để sinh viên tự học, tự nghiên cứu ở nhà có tính chất cá nhân. - Sinh viên tự tiến hành thảo luận, tranh luận theo tổ, nhóm trong thời gian tự học, có tổng kết và ghi lại biên bản thảo luận. - Trên lớp, giáo viên cho đại diện các nhóm, tổ trình bày sau đó cho thảo luận trong toàn lớp theo từng vấn đề đã được chuẩn bị. 	<ul style="list-style-type: none"> - Quá trình giảng dạy và học tập chủ yếu tổ chức theo hình thức lên lớp. - Ngoài ra các sinh viên có thể tiến hành tự học ở nhà, chủ yếu trên vở ghi. - Lớp học chủ yếu diễn ra ở hội trường với hình thức ghép càng nhiều lớp càng tốt để tiết kiệm thời gian và tài chính.

	<ul style="list-style-type: none"> - Trên cơ sở những ý kiến xác đáng đã thu thập được của sinh viên, giáo viên gia công sư phạm bổ sung đầy đủ và hệ thống kiến thức thành nội dung bài học cho sinh viên. - Sau từng đơn vị kiến thức giáo viên cho sinh viên rèn luyện thực hành. - Giáo viên dẫn dắt và điều khiển lớp học. - Lớp học hạn chế số lượng người để sinh viên ai cũng có cơ hội trình bày ý kiến và suy nghĩ của mình, phát huy được tiềm năng của từng sinh viên. 	<ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên và sinh viên có khoảng cách quan hệ nhất định. Do vậy sinh viên khó có cơ hội để bày tỏ những suy nghĩ hoặc đưa ra thắc mắc về nội dung bài giảng.
Phương pháp	<p><i>Sinh viên:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Phương pháp tự đọc sách, tự nghiên cứu giáo trình và tài liệu tham khảo. - Phương pháp học nhóm. - Phương pháp khái quát hoá, hệ thống hoá tri thức. - Phương pháp thảo luận, xemina. - Phương pháp tự kiểm tra, tự điều chỉnh hoạt động, tự đánh giá kết quả học tập. <p><i>Giáo viên</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên sử dụng cân đối hài hoà các phương pháp. - Phương pháp dạy học nêu vấn đề. - Phương pháp vấn đáp gợi mở. - Phương pháp luyện tập thực hành. - Phương pháp Xemina. - Phương pháp dạy học phân hoá, cá biệt hoá. 	<p><i>Sinh viên :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Phương pháp ghi chép thật đầy đủ nội dung thầy truyền đạt với mục đích là tài liệu ôn thi. - Phương pháp học thuộc lòng là chính, thậm chí học gạo, học tủ. - Sinh viên không chủ động đưa ra những thắc mắc hay tự tranh luận mà thụ động trả lời các câu hỏi do giáo viên nêu ra. <p><i>Giáo viên :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Chủ yếu dùng phương pháp thuyết trình. - Các phương pháp như vấn đáp, luyện tập thực hành được dùng rất ít. - Giáo viên chủ động thực hiện từng bước bài giảng.

	<ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên luôn là người tổ chức, điều khiển, phân xử các ý kiến đối lập của sinh viên để đi đến thống nhất các quan điểm đó. - Dạy theo phương pháp cải tiến nhất thiết phải có đủ giáo trình và tài liệu của môn học cho sinh viên. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dạy học thực hiện chung cho mọi đối tượng. - Không nhất thiết phải đầy đủ giáo trình và tài liệu môn học cho sinh viên.
Đánh giá về kết quả học tập	<ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên đánh giá sinh viên về nhiều mặt như :trình độ nhận thức, khả năng tự học, tự nghiên cứu, kỹ năng diễn đạt bằng ngôn ngữ, kỹ năng thực hành. 	<ul style="list-style-type: none"> - Giáo viên là người duy nhất đánh giá kết quả học tập của sinh viên. Khi đánh giá giáo viên chỉ chú ý ở diện hẹp đó là trình độ ghi nhớ và tái hiện kiến thức do giáo viên cung cấp.
Kết quả	<ul style="list-style-type: none"> - Sinh viên được tăng cường hứng thú học tập, tính tự giác, tích cực học tập được nâng cao, hình thành khả năng tự học, tự nghiên cứu. - Sinh viên biết tự đánh giá khả năng tự học, tự nghiên cứu của mình và của các cá nhân khác trong nhóm, trong lớp học. - Giáo viên có cơ hội để nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ hứng thú nghề nghiệp được tăng lên, năng động và tích cực hơn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sinh viên có thể là nắm kiến thức ở mức độ lý thuyết nhưng khả năng thực hành sẽ kém. - Giáo viên ít có cơ hội để đánh giá lại trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, dễ rơi vào tình trạng an phận và tự bằng lòng, ít quan tâm đến vấn đề cải tiến, đổi mới phương pháp dạy học.

Khi sử dụng phương pháp dạy học đã được cải tiến vào một buổi giảng dạy, chúng tôi đã tuân thủ theo các bước sau đây:

Bước 1: Để sinh viên các nhóm thảo luận, tranh luận tiếp nhóm trưởng bổ sung và hoàn thiện các biên bản thảo luận của nhóm.

- Thực hiện bước 1 nhằm mục đích khởi động lại quá trình tư duy của sinh viên về môn học sau khi đã tự nghiên cứu thảo luận ở nhà.

Bước 2: Các nhóm trưởng trình bày nội dung đã thảo luận của nhóm mình :

- Thực hiện bước 2 nhằm mục đích tạo điều kiện để sinh viên được bày tỏ suy nghĩ, ý kiến của mình đồng thời là dịp lắng nghe những suy nghĩ, ý kiến của bạn để họ độc lập so sánh, đối chiếu, nghiền ngẫm, đặt tiền đề cho sự thừa nhận hay phản bác các ý kiến đó.

Bước 3 : Trao đổi, thảo luận, tranh luận trên toàn lớp về những vấn đề mà các nhóm trưởng đã nêu ra :

- Thực hiện bước 3 nhằm mục đích : Sinh viên rèn luyện được kỹ năng, biết đánh giá toàn diện cả mặt định tính và định lượng để tiến tới thừa nhận hay phản bác các ý kiến đã nêu ra, rèn luyện được kỹ năng diễn đạt bằng ngôn ngữ nói.

Bước 4: Giáo viên bộ môn thu thập những ý kiến xác đáng của các nhóm. sau đó giáo viên khái quát hoá, tổng kết, kết luận những vấn đề chủ yếu trọng tâm của bài học, dàn dựng bài học cho sinh viên.

- Thực hiện bước 4 nhằm mục đích làm cho sinh viên nắm chắc được các vấn đề trọng tâm của bài học trên cơ sở đã tự nghiên cứu và tự hiểu, củng cố được niềm tin của họ vào kiến thức .

Bước 5: Giải đáp những thắc mắc của sinh viên, phân xử những ý kiến đối lập, cho sinh viên luyện tập thực hành.

- Thực hiện bước 5 nhằm mục đích làm cho sinh viên thoả mãn nhu cầu khám phá, nhu cầu tự tìm hiểu, rèn luyện kỹ năng vận dụng lý thuyết vào thực tiễn, nâng cao được tính tích cực học tập của sinh viên.

Trong bước này giáo viên khi phân xử các ý kiến đối lập nên nêu ra các tình huống có vấn đề để sinh viên suy nghĩ và giải quyết vấn đề và việc giải quyết vấn đề đó là một hình thức thừa nhận hay bác bỏ ý kiến đối lập.

Bước 6: Giáo viên giới thiệu bài học mới của giờ học sau và hướng dẫn sinh viên tự nghiên cứu giáo trình và tài liệu tham khảo phục vụ cho giờ học tiếp theo .